

ELIZA WENSCHT DEN BEKOMMER-
DEN NAAMAN VREDE.

II KONING. V: 18, 19.

In deze zake vergeve de HEERE uwen knecht: wanneer myn heere in het huis Rimmons gaan zal, om zig daar neder te buigen, ende hy op myne hand lenen zal, ende ik my in 't huis Rimmons nederbuigen zal; als ik my [alzo] nederbuigen zal in 't huis Rimmons, de HEERE vergeve dog uwen knecht in deze zake.

Ende hy zeide tot hem, Gaat in vrede: ende hy ging van hem een kleine streeke lands.

Onder de hoedanigheden van de Offerbeesten, welke de Israëlit en de Vreemdelingen den HEERE toebagten, behoorde inzonderheid; dat die in hunne foorten *volmaakt en zonder gebrek* moesten zyn: dit eischte de HEERE met een duidelyk bevel. Levit. 22: 18-25. Hierom moesten zy door de Priesteren nauwkeurig worden beschouwt en onderzocht; wier werk het was, onderscheid te maken tusschen het reine en onreine. Levit. 10: 10. 't welk de Joden in vele byzonderheden uitbreiden. INLEIDING.
Ez. 44: 23.
Lundius
t. 2. p. 30-

Zaaken buiten twyffel van een diepe verborgenheid.

De Offerbeesten waren in den eersten zin voorbeelden van *Jesus Christus*, Die zig zelve Gode tot een offerhande en slagtoffer heeft overgegeeven; als dat onbevleete en onbesmette Lam, hoe nauwkeurig ook beschouwt en onderzocht, egter altoos bevonden heilig, onnozel, onbesmet en afgescheiden van de zondaaren. Eph. 5: 2.
1Pet. 1: 19.
Heb. 7: 26.

In den tweeden zin zyn de offerhanden voorbeelden van de *Gelovige*; die als heilige Priesters geestelyke offer-

1 Pet. 2: 5. offerhanden opofferen, die Gode aangenaam zyn door Jesus Christus. En ook deze moeten in hare foorte
 1 Kor. 6: 20. volmaakt zyn, zonder weezentlyk gebrek naar geest en lichchaam: dan zynze offerhanden der gerechtigheid,
 Pf. 51: 19, 21. waar aan de HEERE lust heeft: zonder welk een vol-
 Pf. 24: 3-5. komen herte niemand met God verkeeren kan.

Betamelyk is het derhalven, dat die nauwkeurig van de geestelyke Priesteren worden gezien; om niets dat
 Mal. 1: 8, blind, kreupel of krank is den HEERE toe te brengen: maar zig te reinigen van alle besmettingen van
 13, 14.
 2 Kor. 7: 1. vleesch en geest.

Dit zal tegenwoordig ons hooftwerk moeten zyn, het offer van Naäman, dien vreemdeling, nauwkeurig te bezien: en ach! datwe niet vergeeten onderdes onze eigene offerhanden te beschouwen; opdatwe niets dat kreupel of verminkt is den HEERE opdragen!

t'ZAMEN- Wy hebben voorheen vernomen; hoe Naäman, van
 HANG. zyne melaatsheid gereinigt, den God van Israël de eere geeft, een geschenk den Profeet aanbied, en zig verbind om alleen den HEERE te offeren: Nu haddenwe lust wat nader te bezien

VERDEE- I. Of 'er iet kreupels in zyne offerhande was. vs. 18.
 LING. II. Welk een afscheid de Profeet hem geeft. vs. 19.

VERKLA- Naäman dan om een last aarde tot een altaar hebben-
 RING VAN de verzogt, en zig plechtig met verzakinge van alle an-
 het I. DEEL. dere goden aan den HEERE hebbende verbonden; hecht 'er een Tweede verzoek aan; om verschooning te erlangen, byaldien hy in een byzonder voorval een kleinen uitstap mogte doen.

Van welk verzoek wy eerst den Letterlyken zin toelichten; en dan daar over enige Aanmerkingen maken.

Om den zin van Naämans tale wel te vatten; hebbenwe *eerst* te letten op een zeker Geval, dat hy voorstelt: en *dan* op zyn Verzoek, om daar van vergeevening te mogen erlangen.

Het Geval stelt hy dus voor; vers. 18. *Wanneer myn heer in 't huis Rimmons gaan zal, om zig daar neder te buigen; en hy op myne hand leunen zal, en ik my in 't huis Rimmons nederbuigen zal; als ik my [alzo] nederbuigen zal in 't huis Rimmons.*

Door *het huis Rimmons* heeft men den tempel van Rimmon te verstaan, zynde buiten twyffel een afgod van de Syriërs geweest; maar weinig bekend: waarom de Geleerde, in die zaaken geoeffent, hier over slegs Polus. hunne gissingen hebben opgegeeven: daar sommige Buddeüs in aan Saturnus denken; andere aan Juno; andere aan Hilt. Eccl. Venus, die meermalen uitgebeeld word met een *granaat-appel* in de hand, welken de Hebreuwen *Rimmon* V. T. tom. 2. p. 661. noemen: terwyl andere met de meeste waarschyndlykheid het grondwoord afleiden van een woord dat *hoogte* betekent: en dan konde hy wel die zelve afgod zyn, welken de Feniciërs *Elion* noemden, dat is de *Hoogste*: immers dat de Heidenen de meeste naamen van hunne gemaakte goden hebben ontleent van de benamingen, waar onder de ware God zig aan Israëel heeft geopenbaart, is ten overvloed van vele Geleerden bewezen.*

Wat hier van zyn mag, dien afgod Rimmon was een *huis* of tempel in Syrië toegewyd, waar in de Koning, hier *Naamans heer* genoemd, plag te gaan, om zig daar neder te buigen; wanneer hy gezind was zynen atgodischen dienst den Rimmon te bewyzen.

En in zulk een gelegenheid was de Koning gewoon op de hand van *Naaman* te leunen; tot ondersteuninge van

* Præter alios hoc demonstravit *Hugo Sanfordus* lib. 1. de Jesu Christi descensu ad inferos, quem edidit *R. Parkerus* Amstel. 1611. De hoc auctore ita *Cl. Owenus* in Theolog. lib. 1. cap. 8. §. 17. „Huic viro optimo & doctissimo multos, in originum πολυθεότητος, idololatriæ & Hellenismi disquisitione, plurima debere, nonnullos omnia, scio; quem tamen raro a quopiam nominatum, a nemine laudatum invenies.,

Kap. 7: 2. van zyn lichchaam; of om die godsdienstige plegtigheid of zyne Koninklyke agtbaarheid te meer luister by te zetten: gelyk de Vorsten meermaals gewoon zyn te leunen op eenen of twee van de voornaamste Amptenaaren van de krone.

Waar door dan Naäman genootzaakt wierde, *zig mede neder te buigen in den afgods-tempel van Rimmon*: 't zy om den Koning, zynen heere, te behagen, en zig voor dien tyd te vereenigen met de uitwendige plegtigheid van dien afgoden-dienst: 't zy tot een burgerlyk gebruik, om zynen heer te ondersteunen: want het woord *nederbuigen* word in het godsdienstige en in het burgerlyke by de Hebreuwen genomen.

Momm. OEc. tom. 1. p. 321. Zyne Begeerte in zulk een geval is, dat hy in deze zake moge verschoont worden: want hier mede begint en eindigt hy: *in deze zake vergeeve de HEERE uwen knegt -- de HEERE vergeeve dog uwen knegt in deze zake.* Waar mede hy ingewikkelt schynt te begeeren; dat de Profeet met zyne voorbede hem hier in behulpzaam zy, dat Jehova hem zulks niet tot een schuld toereekene; maar het aan hem quyttschelde: of, dat de HEE-

Grot. in Luc. 4: 27. RE het ten besten neeme en in een goeden zin opvatte.

Hebbenwe dus den inhoud van zynen voorstel beknopt ingezien: gaanwe tot opheldering van dit verzoek nog enige Aanmerkingen maaken. *

I. Dat de woorden niet in het *voorleden* moeten worden vertaalt, als of hy vergeeving verzogte van zyn voorgaand wanbedryf, gelyk vele het opgevat hebben; want

* Variantes Doëtorum sententiæ de hac petitione Naämanis Syri fusè exhibentur a Cl. Pfeiffero oper. Philol. p. 235-237. & nonnullæ examinantur a Cl. Werenfelsio in Dissert. de Naämane Syro ab hypocrisi vindicato: in Opusc. tom. 1. p. 223. & seqq. in 4to. Quæ dissertatio, jam absoluta concione, in meas incidit manus, & cum meis cogitationibus conferri potest.

want dan zoude hy dit niet hebben bepaalt tot *deze zake* Momm.
alleen; maar vergeeving verzogt van alle zyne afgoderyen OEc. t. 1.
en vorige zonden: derhalven, dat de woorden in het P. 322.
toekomende moeten opgevat worden, zo als de Onze die
in den text hebben opgegeeven: schoonze in de kant-
tekeningen van het eerste gevoelen niet geheel vreemd over vs. 19.
fchynen.

II. Dat Naäman zelve bekommert fchyne, als of in
zulk een gedrag van hem iet onbetaamlyks ware: en
dit nemenwe af; uit zyne haperinge in de maniere van
zynen voorftel, die een foorte van *battologia* fchynt te
behelzen; immers hy wind om en om en *herhaalt* het
zelve een en andermaal, tot dat het hoge woord 'er
eindelyk uitkomt. Want schoon wy van de Heilige
Schryveren alle *ydel herhaal van woorden* verre afwee-
ren, het zy men het *battologia*, *tautologia*, of *polulogia*
noemen wil, daar de Heere Jesus zo ernftig tegen waar-
fchouwt: Matt. 6: 7. fteekt 'er egter geene zwarig-
heid in, om zo iets aan Naäman, van nature een Hei-
den, toe te eigenen: gelyk Jesus ter gemelde plaatfe
duidelyk leert, dat de *Heidenen meenden door de veelheid*
der woorden te zullen verhoort worden. Schoon Martyr p. 241. b.
denkt, dat deze herhaling de heftigheid van zyne be-
geerte aanwyze. Nog nader blykt de bekommering
van zyn herte uit de herhaalde begeerte om verſcho-
ning of *vergeeving* hier van te ontfangen; 't welk no-
deloos was, zo het een geoorloofde of onverſchillige
zaak was.

III. Dat Naäman egter niet begrype, dat hier in een
grote misdaad ſteeke: *ten deele*, omdat het maar *deze*
eene zaak was, die hy wil uitzonderen; in al het ander
zal hy zig houden aan den dienſt van Iſraëls God: *ten-*
deele, omdat hy dit niet gewillig verrigten zoude; maar
hier toe door zyn *ampt* gedrongen; om dezen dienſt
aan zynen heere naar ouder gewoonte te bewyzen, aan

wien hy de schuldige gehoorzaamheid in zulk een geval niet konde nog durfde opzeggen: *ten deele*, omdat hy oordeelt, dat hier van gemakkelyk *vergeving* is te bekomen, by aldien de Profeet slegs hem hier in behulpzaam zy.

IV. Maar welke bevattingen ook Naaman hier van hebbe gemaakt: schynt het ons egter toe, dat deze Voorstel van hem zeer zondig was:

a. Vooral, wanneer men dien aan de leelykste zyde beschouwt, als een afgodische plegtigheid.

1. Omdat zulk een voornemen inliep tegen Gods delyke wet: *Gy zult gene andere goden voor myn Aangezichte hebben. Gy zult u geen gesneden beelt nog eenige gelykenis maken -- Gy zult u voor die niet buigen nog haar dienen: nog inwendig, nog uitwendig door enig eer-bewys: 't geen hem door het opgeheldert licht der nature niet onbekent konde zyn, en 't geen hem zo wel als alle menschen verbond.*

2. Omdat hy tegen dit Een gebod of in eene zake zondigende, daar door alle de geboden overtrad: want *Jak. 2: 10. wie de geheele Wet zal houden en in eene zal struikelen, die Ezech. 3: 20. is schuldig geworden aan alle: dewyl het Een en dezelve Wetgever is, en alle zyne Geboden door een onlosmaakbaren band aan elkanderen zyn vastgehegt.*

3. Omdat hy zondigde tegen zyn eigen geweeten, 't welk hem de onbetamelykheid hier van min of meer voorstelde; en in die zonde wilde blyven, op dat de *Rom. 6: 1, 2. genade te meerder wierde: 't geen de zuivere genadeleer met verontwaardiging van de hand wyft.*

4. Grooter word zyne zonde, omdat de HEERE op meer dan eene wyze zyne gunste aan hem hadde geopenbaart. Het word ten laste van Salomo aangetekent, dat hy zig aan afgoderye hadde schuldig gemaakt, en *1 Kon. 11: 9, 10. zyn herte geneigt hadde van Jehova, den God Israëls, Die hem tweemalen verscheenen was: en van Hiskia, dat hy*
gene

gene vergelding deed naar de weldaad aan hem geschied, 2 Chron. dewyl zyn hert verheeven wierd. Dit mogenwe ook van 32: 25.

Naäman in een zekeren opzichte zeggen: de God van Israël was hem tweemaal verscheenen, van verre en van naby: in Syrië, door middel van een gevangene dogter; in Kanaän door een nadrukkelyk wonder. vs. 1, 2, 3.

Hy hadde zynen naam *Jehova* aan hem bekend gemaakt en een zonderlinge *weldadigheid* aan hem beweezen, doe Hy hem in de Jordane geheel en al van zyne ongeneeslyke melaatsheid reinigde. Hy hadde hem doen weeten, dat 'er geen God was op de gansche aarde, dan in Israël; aan Wien hy beloofd hadde alleen te zullen offeren, met uitsluiting van alle andere goden. Tegen zulke ontdekkingen, tegen zo vele goedertierenheden des HEEREN te zondigen, al ware het slegs in een stuk, verzwaarde buiten twyffel zeer zyne misdaad. Voor een geheele geneezing een gebrekkig en kreupel dankoffer te willen brengen, was zo veel als zig die bestraffing des HEEREN op den hals te halen. Mal. 1: 8. *Als gy wat blinds aanbrengt om te offeren, 't is [by u] niet quaad: en als gy wat kreupels of kranks aanbrengt, 't is niet quaad: of, is het niet quaad? Brengt dat dog uwen Vorst, zal hy een welgevallen aan u hebben! of zal hy nu aangezigt opneemen?*

b. Ja genomen al, dat men dien voorstel aan de schoonste zyde beschouwe, en Naäman dit niet voor een godsdienstige, maar een hoflyke plegtigheid, aan zyn eeraamt verbonden, wil laten doorgaan: men kan hem egter van zonde niet vry pleiten,

i. Dewyl zulks uit een quaden grond voortquam, namentlyk onverlochentheid en aankleving aan de grootsheid des levens, hy wil wel den dienst van God waarneemen, maar ook zyn eeraamt niet in de waagschale 1 Kor. 18: 21. stellen; daar egter de HEERE een zuivere navolging Matt. 10: 37. van Hem alleen eischte, zonder enigen schyn van op en 16: 24, 25. twee gedagten te hinken.

2. Althans hy maakt zig schuldig aan een soorte van huichelarye en aan den schyn des quaads, als of hy den 2Kor.6:16. tempel Gods en den tempel der afgoden wilde t'za- 1 Thefl. 5: menvoegen: waar tegen de HEERE zo ernstig waar- 22. schouwt.

3. En wat een aanstoot moeste zulks geeven aan de Syriërs, welke van zyne inwendige gesteltheit uit zyne uitwendige daaden moesten oordeelen, en door zulk een voorbeeld in de afgoderye enigermate konden gefterkt worden. *

Om

* De aanmerking van den Heer *Basnage*, beknopt t'zaam getrokken, is opmerkelyk. „Naäman sprak niet anders dan van een beleefden dienst, dien hy volgens zyn ampt verplicht was aan zynen Vorst te bewyzen: hy hadde een voornemen om zyn gelove in alle andere gelegenheden aan den waren God op te dragen; egter hadde hy hier omtrent eene zwarigheid, gevoelende een mislag in zynen godsdienst, en de korte zeegening van Eliza toont eer des Profeets verdraagzaamheid, dan zyne goedkeuring. Zwakke zielen hebben niet nagelaten om zig hier van te bedienen: men heeft geloofd, dat de verdraagzaamheid voor Naäman een verontschuldiging voor hen was, die door eengeweldige nootzaaklykheid gedrongen worden om in tempelen, aan schefelen geheiligd, te treden en de knyen te buigen; want byaldien een tydelyk belang Naäman by den Profeet verontschuldigde, hoe veel te meer zal een dringende nootzakelykheid en doods gevaar de zwakke regtvaardigen, die het geweld, in weerwil van hen zelve, in de tempelen dringt?-- Latenwe liever zeggen, dat Naämans geval zonderling was. Daar was gene ontveinzing, dewyl zyn godsdienst aan het hof bekend moeste zyn. Eliza oordeelt ook niet klaar tot zyn voordeel. De zekerste weg was geweest, zig van zyne waardigheid te ontblooten, om God te dienen.„ Ziet dit met uitbreidinge in 't groot werelts Tafereel. p. m 161.

Vertalenwe nogiets uit *P. Martyr*. comment. p. 242. „Wat behoeven wy Naäman te verschoonen, daar hy zelve schuld bekend? Zo wy hem al vry pleiten van afgoderye, wy kunnen zyne leelyke veinzery niet goed maken. Zo men ergens in opregt dient

te

Om zulke redenen komt ons deze voorstel van Naäman zondig voor; schoon vele Geleerde hem langs den eenen of anderen weg tragten te verschoonen, en dus gunstiger van hem oordeelen; dan hy van zig zelve.

Inprimis
Werenfels
1. c.

K k 3

Dit

te handelen, 't is in den godsdienst: het past geen godvrugtige aan twee kanten te hinken, of twee verschillende heeren te dienen. Veel edelmoediger gedroegen zig de Protestantse Vorsten te Augsburg, die wel volgens hunnen pligt den Keizer Karel V, als hy ter misse wilde gaan, aan de deure van de Kapelle geleidden, maar dan henen gingen, en daar mede vertoonden, wat zy van de Paapse misse hielden.--- Valentinianus geleidde ook wel den afvalligen Julianus tot aan den afgods-tempel, maar gaf een oorvyge aan den Koster, die hem op de Heidense wyse, met wywater wilde besprengen. Men gaf wel verlof aan Matathias, een voornaam Assamoneër onder de Hebreuwen, om ander vleesch te eeten, zo hy maar gedaante wilde maken van zwynen vleesch te eeten: maar hy weigerde het rond uit; oordeelende het om het even te zyn, verbodene spyzen te eeten of te veinzen dat men die at. Paulus redeneeringen in de Brieven aan de Romeinen en Korinthiërs, tegen hen die de zwakke ergerden, gelden ook hier. enz.,

Ruimte van stoffe was hier nog, om te onderzoeken hoe verre men zig zoude mogen vereenigen met afgodische en bygelovige plegtigheden in Heidense of Paapse landen: maar wy hebben 'er iets van gemelt in ons geschrift over Elia den Profect. 1 Kon. 19: 15-18. en om derhalven niet verder uit te weiden, vergevoegenwe ons met 'er als een toegift aan te hegten het aardig antwoord van den Hertog van Norfolk aan Jakob II Koning van Engelant. „de Koning gaf op een zekeren dag den degen van staat aan den Hertog van Norfolk, om dien voor hem te dragen, toen hy naar de Kapel ging: de Hertog bleef staan by de deure. Waarop de Koning tot hem zeide: *Milord, uw vader zoude verder gegaan hebben.* Hier op zeide de Hertog: *Uw Majesteits vader was een beter man, en die zoude zo verre niet gegaan hebben.* „ Burnet Geschiedeniss. tom. 4. p. 361. in 8vo. Ziet nog een zonderling voorval van den Hertog van Kleef, tegen zyn geweeten op den Ryksdag te Augsburg met den Keizer uit blodigheid ter misse gaande, by *Reide Nederl. Geschied.* omtrent het einde van het 9de boek, p. m. 193.

Pred. 10: 1. Dit schynt in hem een dode vliege te zyn, die de zalve des apothekers stinken doet: niet ongelyk aan dien ryken jongeling, welke op de proeve gestelt, droevig heenen ging. Hoe gelukkig was hy geweest, byaldien hy Daniël en zyne getrouwe metgezellen, vooral Moses, hadde nagevolgt: van wien Paulus meld: Heb. 11: 24-27. *Door het gelove heeft Moses, nu groot geworden zynde, geweigert een zoon van Pharaos dogter genaamt te worden: Verkiezende liever met het volk Gods qualyk gehandelt te worden: dan voor eenen tyd de genietinge der zonde te hebben. Agtende de versmaetheid Christi meerderen rykdom te zyn, dan de schatten in Egypten: want hy zag op de vergeldinge des loons. Door 't gelove heeft hy Egypten verlaten, niet vreezende den toorn des Konings. Want hy hield zig vast, als ziende den Onzienlyken.*

V. Egter willenwe ten laatsten opgemerkt hebben; dat men niet te onbarmhertig over den genadestaat van Naaman hebbe te oordeelen; maar hier omtrent bedagtzaam en bescheiden te zyn.

1. Omdat wy, die onder het Evangeli leeven, zo nauwkeurig niet kunnen nagaan, wat in die oude tyden met genade konde bestaan, of niet: het was doe Rom. 3: 25. een tyd van verdraagzaamheid, waar in de HEERE vele zwakheden verdragen heeft, die Hy nu niet dulden zoude: men denke slegs aan de veelwyvigheid en Jos. 24: 2. afgoderye van de Eerstvaderen en den wyzen Salomo.

2. Omdat zig veel goeds in Naaman opdeed, 't geen byna de kragten der nature schein te boven te gaan: zyne gehoorzaamheid aan den Profeet, wiens woord hy als een Goddelyk getuigenis aanneemt; en zig zevenmaal in de Jordane dompelt: zyne plegtige belydenis, vers. 14. dat de God van Israël alleen de ware God is: 't welk vers. 15. in dien tyd het voornaam kenmerk was, om Joden en Heidenen van elkanderen te onderscheiden: inzonderheid vers. 17. zyne plegtige verbintenis aan den HEERE, Wien hy

hy met verzakinge van alle andere goden alleen dank-offerende eeren wil; en wie weet, of hy niet iets van den geheimzin daar van hebbe verstaan? Deze waren al verre gaande zaaken; waar door hy ten minsten in het oordeel zal opstaan tegen het afvallig Israël, en alle die den Uitneemensten der Profeeten versmaaden.

Pf. 50:23.

Luc. 4:27.

3. Hy was een nieuweling en aankomeling uit de Heidenen, dien de oogen maar begonnen open te gaan, en die de menschen voor boomen aanzag; niet nauwkeurig in des HEEREN Wet onderwezen, in wiens verstant derhalven vele dwalingen konden overblijven: die mogelyk uit deze bewustheid den raad en voorbede van den Profeet verzoekt.

Marc. 8:24.

4. Ook wetenwe niet, of hy dit voornemen dadelijk hebbe uitgevoerd, en welk een licht en sterkte hy hier omtrent daarna hebbe ontvangen.

5. Vooral komt in aanmerkinge, dat zulk een uitzondering zelve nu onder het licht des Evangeli wel eens in begenadigde valt; wanneer zy door arglistigheid van den Satan en het zelfsbedrog worden verfrikt; om een zonde, die klein in hunne oogen is, voor een tyd aan de hand te houden: in hope van genade der vergeevinge te zullen ontvangen: een van de listigste streeken van het verraderlyk vleesch.

Owen dod.

der zonde

P. 116, 117.

Al het welk ons bedagtzaamheid leeren kan, om Naämans staat niet ligtveerdig te veroordeelen.* Zyn de het in allen gevalle veiliger over ons eigen bestaan dan dat van een anderen te oordeelen; vooral wanneer men hier toe niet geroepen word.

Matt. 7:1.

- Te minder rede hebbenwe om over Naämans innerlyke

II. DEEL.

lyke

* Pareüs ontziet zig niet rond uit te zeggen, dat Naäman buiten twyffel behoorde onder het getal der uitverkorene, dat hy niet alleen naar het lichchaam maar ook naar de ziele geyzen is; en dat 'er gelove en godsvrugt in hem huisvestte. Pareüs tom. 1. p. 564.

lyke gesteltheid te oordeelen, omdat Eliza zelve zig hier over niet duidelyk verklaart. Dat word ons verhaalt vers 19. *En hy zeide tot hem: ga in vrede.*

Hoe eenvoudig ook dit antwoord van Eliza is, het laat egter gene mindere duisternis na zig, dan Naämans taal: en 't is ligt te begrypen, dat byaldien wy den regten zin van dit antwoord verstonden, wy veel licht in den voorstel van Naäman daar uit zouden ontfangen.

De Rede van deze duisterheid is, om dat dit woord van Eliza in een ruimeren of nauweren zin kan genomen worden.

a. In een ruimeren zin is de spreekwyze; *ga in vrede*, by de Hebreuwen een woord van afscheid, waar mede men iemand gaan laat, hem des HEEREN zegen toewenschende, zonder duidelyk op zyn verzoek te antwoorden: zo hebben het hier de Onze, in navolginge van veele Geleerde, begrepen. En men kan niet lochenen, dat deze de gewone zin van dit formulier is, iemant in 't gemeen alles goeds en een behouden reize te wenschen.

in de Kantt.

Gouffet

Lex p. 863.

fin.

Tromm.

Conc. tom.

1. p. 1044.

Borrhaus

h. l. „ verba

non pro-

bantis sed

conniven-

tis. „

Burman

p. 89.

Martyr

p. 242. b.

Neemenwe het hier in die ruimte, dan heeft men te denken; dat Eliza zyne rede gehad hebbe, om Naäman op zynen voorstel niet duidelyk te antwoorden: opdat hy door het *toestaan* van zyn verzoek hem niet in zyne onopregtheid styven mogte; of door het *afflaan* hem niet voor het hoofd stooten en van de waarheid vervreemden. Te minder was het nodig, hem de zondelykheid hier van duidelyk onder het ooge te brengen, omdat Naäman zelve ingewikkeld hier van belydenis deed.

b. Maar dewyl de Profet dus niet aan Naämans voorstel voldoed; en het vreemd voorkomt, dat Eliza dien nieuweling in den Joodsen godsdienst, die hem zo ootmoedig om zyne ondersteuning verzogt, met zulk een
alge-

algemeen antwoord zoude hebben afgezet; denken Andere, en zo het ons toefchynt niet ongegrond, dat in dit antwoord van Eliza iet meer opgesloten ligge.

1. Het gaat wat verre, 't geen Sommige meenen, dat dit een woord van *goedkeuringe* was, gelyk het dus duidelyk genomen word 1 Sam. 1: 17. en kap. 25: 35. Waar mede als dan de Profcet aan Naäman vryheid geeft in deze zake: mogende hy die burgerlyke plegtigheid waarnemen omtrent zynen Vorst, schoon die zig aan afgoderye schuldig maakte: als dan is de zin; laat uw gemoed hier over niet ontroert zyn, want de HEERE, Die de opregtheid van uw herte kend, zal u dit niet tot een misdad toereekenen; en de Syriërs kunnen zig hier aan niet stooten; dewyl zy weeten, dat gy zulks slegs als een burgerlyke plegtigheid verrigt.

Sic fere
Momma
OEc. tom.
1 p. 321, 322.
Pfeiffer.
p. 236-
Buddeüs
t. 2. p. 451-

2. Dewyl het ons egter, om voorheen gemelde redenen, toefchynt, dat de voorstel van Naäman zondig was, zoudenwe liever, met andere Uitleggers, dit als een woord van *afmaaninge*, begrypen; in dezen zin, dat Naäman, om de vrede van zyn gemoed te bevorderen, zig niet bekommeren moeste over zulke zaken, die de ruste van zyn gemoed zouden stooren en des HEEREN ongenoegen over hem verwekken. Wel een fraaje en stichtelyke verklaring, maar juist niet zeer voldoende aan de kragt der spreekwyze.

Junius.
Tremell.
Pareüs h. 1.

3. Nader komt de uitlegging van P. Martyr in opmerkinge, die het neemt voor een woord van *bemoediging* voor Naäman; waar mede de Profcet hem vermaant, gerust heen te gaan; hem belovende, God voor hem te zullen bidden; dat zyne hulp hem beware voor zulk een zware struikelinge.

p. 242. b.

4. Alles nauwkeurig ingezien; geeven wy in bedenkinge; of de zin van Eliza's tale niet dus konde begrepen worden: *ga in vrede*: dat is; de God der goedertierenheid verzelle u op den weg, en schenke u zulk

een mate van zyne vrede, zulk een smaak en zoetheid in zyne gemeenschap en dienst, dat gy 'er alles aan waagt, om dien bevreedigden staat te bekomen of te bewaren! Hoedanig een opvatting mogelyk alle zwaarigheden, welke de Uitleggers hebben belemmert, wegneemt: althans deze is de bequaamste weg, om alle de wereldse voorregten, die met den reinen dienst van God niet bestaan kunnen, 'er aan te geven en te ver- zaken; de zoetheid van de Vrede Gods te smaken, die al het aardse oneindig overweegt: als of hy zeide: *De*
 1 Theff. 5: 23. *God des vreedes zelve heilige u geheel en al, en uw geheel opregte geest en ziel en lichchaam worde onberispelyk be- waart!* of nader: *De Vrede Gods, die alle verstant te*
 Fil. 4: 7. *boven gaat, beware uw hert en zinnen!* Trouwens deze was de inhoud van den Priesterlyken zegen: *De HEE-*
 Num. 6: 24, 25, 26. *RE zegene u en behoede u: de HEERE doe zyn aangezicht over u lichten en zy u genadig: de HEERE verheffe zyn*
 Pf. 67: 2, 3. *aangezicht over u en GEVE U VREDE!* Welke plaat- sen een bequame uitbreiding van Eliza's afscheid aan Naäman geven kunnen.

En zulk een zegen was hier zeer gepast. Naäman, van zyne melaatsheid gereinigt, hadde zig aan Eliza, als een buitengewoonen Priester, vertoont en verklaart,
 Matt. 8: 4. *wien hy zyne gave wilde offeren: des geeft hem Eliza, schoon zyne gave weigerende, den Priesterlyken zegen.*
 - Denkt iemand, datwe te groot een geheim zoeken in een gewoon formulier van afscheid by de Hebreu- wen: die weete, dat hy die dit woord spreekt, geen gemeen Israëliet is, maar een buitengewoon Profeet, met een dubbelde mate van Elias Geest gezalft, aan wiens woorden meer gewigt hangt, dan aan die van een anderen.

In allen gevalle het schynt, dat Naäman den zin van dit woord wel hebbe gevat, want hy toond zig hier mede voldaan: *en hy ging van hem een kleine streeke lands.*

Hy

Hy gaat van den Profeet, vergenoegt over zyn wonder-werk en tale; meer of min gerust gestelt in zyn twyffelend gemoed, en mogelyk zynen weg met blydschap reizende, gelyk de Kamerling van Filippus ge-
 doopt. En wel *een kleine streeke lands, of een myle wegs*, gelyk Sommige het vertalen.

Hand.8:39.

Kanttek.

Polus ad

Gen.35:16.

Werwaart hy zyne reize genomen hebbe, word hier niet duidelyk gezegt; maar uit zyne tale vers. 17, 18. blykt het; dat hy zyn aangezigt wendde naar Damaskus de hoofstad van Syrië; opdat hy, geleid door Gods Voorzienigheid, daar tot een getuige van des HEE-
 REN name en de heerlykheid van den God Israëls ver-
 strekken mogte. * Welken Naäman wy tegenswoor-
 dig zyne reize zullen laten bevorderen, ter tyd hy van Gehazi word ingehaalt: en ondertusschen vernemen; wat leerzame zaken wy hier uit hebben op te merken.

Denkt niet, gy die dit leest of hoort, dat de ope-
 ning van dit stuk alleen dient tot opheldering van ons
 verstant, om den zin der gedagten van Naäman en Eliza regt te vatten. Neen; het dient nader voor ons; opdat gy en ik zouden onderzoeken, of die zelve gesteltheid van Naäman ook in ons plaats hebbe.

TOEPAS-

SING.

Maar zal het wel eens nodig zyn dit uitvoerig na te gaan? Daar veele niet veel moeite zullen behoeven aan te wenden, om het besluit op te maken, dat zy nog lang zo verre niet, als Naäman, gekomen zyn.

De Meeste van onze genaamde Christenen begeeren niet slegs *in eene zake*, maar *in alles* verschoont te wor-
 den.

L 1 2

* P. Martyr onderzoekt, waarom Eliza hem niet naar Jeru-
 salem gezonden hebbe, en geeft 'er onder andere deze rede
 van; omdat de ware godsdienst toen ook daar al vry bezoe-
 delt wierde; welke besmettingen Naäman ligtelyk hadden kon-
 nen aankleeven. Deze aanmerking schynt wat verre gezogt:
 maar gezouten is de kanteekening daar ter plaatse: *Hoe nader
 aan Rome, hoe bozer Christen.* Martyr. Comment. h. 1. p. 243.

den. Als hunne vleeschelyke belangen het mede brengen, geeven zy 'er gaarn den gansch den dienst van God aan, en het verschilt hen weinig, of zy afgoden-dienaars en beelden-dienaars zyn, en zig voor de allerveragtelykste schepselen nederbuigen, om menschen te behagen en hunne gunst te bejagen: ten minsten om hen geen ongenoegen te geeven, nog enige schade te lyden: om de minste beuzeling zullen zy alle pligten van den redelyken godsdienst verzaken; aan de Heidenen gelykformig, die het schepsel meer dienen en eeren, dan den Schepper, Die te pryzen is in eeuwigheid. De zulke zyn menschen, die de overeenstemming met de uitwendige plegtigheden van den Christelyken godsdienst slegs als een middel aanmerken, om hunne wereldse voornemens te bevorderen. En mogelyk zyn 'er van zulke Libertinen en Vrygeesten in onze dagen meer, dan men denken zoude.

De zodanige behoevenwe niet lange te beduiden, dat voor hen geene *vrede* zal zyn; maar dat zy zig toorn vergaderen als een schat, in den dag des toorns en der openbaringe van Gods regtveerdig oordeel. Dan zal Naaman in 't gerigte tegen de zodanige opstaan, en zy heenen gezonden worden met dat afscheidswoord:

Matt. 25:41. *Gaat weg van My, gy vervloekte, in het eeuwig vuur.*

Maar alle huichelaars zyn juist zulke profaane godloze niet. Andere zyn 'er, die veel nader komen, en zig, met Naaman, aan den dienst van den waren God, door den doop, en hunne belydenisse hebben verbonden: erkennende, dat 'er geen ander God is, dan Die zig wel eer in Israël donkerder, en nu in 't Evangelium klaarder openbaart: Dien zy alleen willen offeren en dienen in die pligten van den godsdienst, welke Hy heeft voorgeschreeven.

Maar *in eene zaake* willen zy gaarn verschoond zyn: 't zy met betrekkinge op hunne uiterlyke omstandigheden;

den; 't zy met betrekkinge op een heimelyke begeerlykheid en boezem-zonde.

1. En die gelegenheden, waar in zy verzoeken vryheid te mogen hebben, om een kleinen uitstap te doen, konnen veele zyn, onmogelyk om alle op te noemen. Neem eens, als het zo valt, dat men geen eerampt kan bejagen nog behouden, dan langs een zondigen weg, die algemeen is geworden. Of dat men door een al te nauwe gezetheid gevaar zoude lopen, om zyn ampt te verliezen. Of dat men in tyden van vervolginge geroepen wierde, om belydenis van de waarheid te doen. Of dat 'er zig een gunstige gelegenheid opdeed, om het een of ander voordeel te behalen van den Mammon der ongerechtigheid. In zulke en diergelyke omstandigheden wildenze gaarn verschoont worden van zulk een pligt der belydenisse, die hen gevaarlyk zoude konnen zyn, en schadelyke gevolgen hebben.

2. Of ook; wanneer hun hert vastkleeft aan de eene of andere begeerlykheid der zonde, die hen zoet is geworden, en die zy gaarn als een lekkere beete onder de tonge wilden verbergen: of een heimelyken weerzin hebben in den eenen of anderen byzonderen pligt van den godsdienst, die aan hun vleesch lastig valt. In die eene zake wildenze gaarn verschoond worden; met Achan een goude tonge in hunne tente verbergen, en met Ananias een gedeelte van den prys agterhouden: maar in alle andere dingen willen zy Gode gehoorzaamheid bewyzen.

Denkt gy, die aldus bestaat, vrede met God te zullen erlangen? O neen! al waar het dat valsche profecten kussens onder de oxelen van uwe armen naaiden, en uwe breuke op het ligste genazen, zeggende; en uwe vrede, vrede: ja al ware het, dat geheiligde profecten u met een algemeen antwoord heenen zonden,

Jak. 2: 10. of al te gunstig van uw herte oordeelden; gy zult eg-
 Jef. 58. ter geene vrede by God erlangen; Die in de geloofs-
 gehoorzaamheid en verbintenisse aan zynen dienst gee-
 ne uitzonderingen duld; maar u houd voor een over-
 treeder van de gansche Wet; en alle zulke huichelary
 verfsmaad.

1Kon.18: 21. En daarom, wat hinkt gy op twee gedagten? zo
 ziet Elia Jehova God is, volgt Hem na: en zo het Baäl is,
 D. 100-- volgt hem na. Waar van elders gesproken is:

Hoe wenschelyk was het, dat de droevige overblyf-
 fels van zulk een gezindheid zelve in Gods kinderen
 niet gevonden wierden; om in de eene of andere zake
 te worden verschoont!

Waarlyk, dit is eene van de voornaamste listen en
 bedriegeryen van de inwonende zonde, de eene of an-
 dere *uitzondering* te maken, en zig egter met *vrede* te
 troosten.

Dan zegt het vleesch: komt het 'er juist zo nauw op
 aan, zig in alles zo stipt aan den HEERE te verbin-
 den? 't is immers maar *een kleine zonde*, die ik wil aan-
 houden: 't is immers maar *eene zaak*, in al het andere
 wil ik gehoorzamen: brengt *myn ampt* en beroeping
 het niet mede, dat men iet toegeve? als ik eens myne
 bediening of beroep daarom verzaken moeste; wat na-
 deel zoude zulks aan de Kerke, of den Burgerstaat of
 myne Familie kunnen geven? en moet men dan niet
 mede zorgen voor zyne tydelyke zaken? Andere men-
 schen kunnen zig *daar aan niet stooten*; want zy wee-
 ten, dat myn hert goed is, dat myne betrekking dit
 medebrenge, en dat ik zulks meer gedwongen, dan
 vrywillig van herten doe.

En zoude ik daarom gene *vrede* kunnen erlangen en
 bewaaren? daar is immers genade verzorgt in het Evan-
 geli: de Heere Jesus heeft immers vergeeving verwor-
 ven voor alle zonden, voorledene, tegenwoordige en
 toe-

toekomende, en uit de werken der Wet zal niemand worden geregtveerdigd: welk een heilig is 'er ooit geweest, zelve van den eersten rang, die niet zyne zwakheden hadde en in veelen struikelde?

En wie zoude dog magtig zyn, om alle de listige redekavelingen op te geven, welke het bedrogen en het bedriegend hert weet op te werpen; om zig verschooning te beloven door misbruik van de Evangelische genade, schoon men *in een stuk* naar het goeddenken van zyn herte wandeld; vooral wanneer zulk een zonde heimelyk het belang en de genegenheden aankleeft.

Schoon ik niet voornemens ben, over uwen genadestaat te vonnissen, of dien geheel verdagt te houden; dewyl 'er verdeeltheit in 't herte zyn kan, schoon het hert zelve niet verdeeld is: mag ik u egter, die aldus bestaat, wel het onbetamelyke en gevaarlyke van zulk een redekavelinge en gedrag onder het ooge brengen.

Wat is het een onbetamelyke zaak! 1. Tegen zo vele goedertierenheden des **HEEREN** te zondigen en voor een geheele geneezinge van uwe melaatsheid den **HEERE** een kreupel dankoffer toe te brengen: wat is dat anders, dan een klauw in de dienstbaarheid van Egypte Ex. 10: 26. over te laten, en zig die bestraffing op den hals te halen? *Als gy wat blinds, kreupels of kranks aanbrengt om te offeren, is het niet quaad? Brengt dat dog uwen Vorst, zal hy een welgevallen aan u hebben, of zal hy uw aangezigt opnemen?* Mal. 1: 8. 2. Wat zegge ik? daar is nog huichelary in uw herte: een voornemen, om zig iets toe te geven in enige zonde op hope van genade, schynt niet gevoeglyk te kunnen bestaan met de opregtheit van een gereinigd herte, en zweemt naar het livrei van een huichelaar; die de genade in ontugtigheid veranderd, Jud. vs. 4. en in de zonde wil blyven, opdat de genade te meerder worde: 't geen Paulus met verontwaardiginge van de Rom. 6: 1, 2. hand wyft. Maar

Maar ook hoe gevaarlijk! 1. Die *eene zaak* sleept vele andere met zig: want wie de geheele Wet zal
 Jak. 2: 10, houden, en in eene zal struikelen, die is schuldig aan
 11. alle. 2. Eene zonde, gewillig aan de hand gehouden, is zo wel magtig om de ziel te verderven, als duizend andere: eene dode vliege doet de zalve des Apothekers stinken en opwellen; also een weinig dwaasheids een
 Pred. 10: 1- man, die kostelyk is van wysheid en eere: uit eenen
 Deut. 29: 18. bitteren wortel spruit veel galle en alssem, die beroe-
 Heb. 12: 15. ring maakt en waar door veele verontreinigt worden: uit die eene sterkte zal de zonde uitbreeken, geweldige aanvallen doen en in de ure der verzoeking schrikkelijke verwoestingen aanrigten. 3. En meentge nog *in vrede* heenen te gaan? gy zult uwe eigene smerten mededragen, en met een beroerd geweten of met een valsche en gepleisterde vrede ommeloopen alle uwe
 Spr. 7: 23. dagen: tot dat een pyl uwe lever doorfnyd en gy de plaag van uw herte kend.

Och! dat de een of ander van Gods volk, het met een regt gevoelig herte erkende, dat gy tegen uw leven gezondigt hebt of zondigen zoudet, in het toegeven aan het vleesch in eene zake! Wy zouden u dan raaden de opregtheid van uw gelove en belydenisse te openbaren in eene algemeene doodinge, en geheele gehoorzaamheid.

1. Agt dog gene zonde klein en gering, en verschoond den ouden mensch nergens in; maar tast hem aan in alle zyne leden, hoe en waar hy zig voordoe; om oogen uit te trekken, handen en voeten af te kapen en het vleesch te besnyden of te kruicigen met zyne begerlykheden: het minste deel der zonde blyft vuurig
 Deut. 32: vergif, waar van een vonk en drup den ganschen mensch
 33. kan in brand zetten: 't is een kanker die voortvreet; een worm die knaagt aan den wortel van het geestelyk
 1 Joh. 2: leven: een weinig liefde tot de wereld bederft de liefde
 15, 16. des Vaders. 2. Staat

2. Staat naar een gansche verbintenis aan den HEERE en een geheele gehoorzaamheid des geloofs, om allen valschen pad te haaten en alle zyne bevelen van al-
 les voor regt te houden, met geheel uw herte, ziele Pf. 119:128.
 en alle kragten, in een reine liefde tot Hem vereenigd. Marc. 12: 33.
 De HEERE eischt dog een volkomen offer.

3. Vraagt den HEERE veel raad, in ootmoedige gebeden: *Gewend u aan Hem en hebt vrede: daar door zal u het goede overkomen.* Job. 22: 21, 22.
Ontfangt dog de Wet uit zynen monde, en legt zyne redenen in uw herte: opdatge meer in den luister en vryheid van zynen dienst ingeleid moogt worden, en de weergaloze zoetheid van zyne gemeenschap en vrede smaaken, waar by de gansche wereld walgt.

4. Vergenoeft 'er u niet mede, schoon de Profeten tot u van *vrede* spreken, die zyn geene herten kenne- Owen dod. der zonde. kap. 13. Hellenbr. over Hog. 8: 10.
 HEERE *van vrede* spreekt, of zyn Woord u goed doet, u verootmoedigt, verblyd, reinigt en sterkt in den wandel der godzaligheid.

Zo zultge tekenen hebben van uwe wasschinge in de Jordane, en datge met Jesus begraven zyt door den doop in den dood; en merken van uwe opregte verbintnisse en de deugdelykheid uwes offers met u dragen. De HEERE zelve zal lust hebben aan de offerhanden der gerechtigheid; aan brandoffer en een offer dat gansch verteert word: dan zult gy varren offeren op zynen altaar. Pf. 51: 21.
 Gy zult uwen weg met blydschap en vrede bewandelen, en zegen ontfangen van den HEERE en gerechtigheid van den God uwes heils; en na een korte reize aanbelanden in het hemels vaderland; daar gy, geheel gezuivert, eeuwige vrede genieten zult. Pf. 119:165. Pf. 24: 3-6.

Nu, *de God des vreedes zelve heilige u geheel en al, en uw geheel opregte geest, en ziel en lichchaam worde onberispelyk bewaart in de toekomstige onzes Heeren Jesus Christus!* 1 Theff. 5: 23. Fil. 4: 7.
 Amen.